

La gran conspiració

No sé quanta gent se'n deu recordar, passats més de deu anys, d'aquelles fotos dels obrers de les drassanes de Gdansk resant el rosari, milers d'obriers agenollats, confessant-se i combregant. En van arribar a ser deu milions, eren tota una classe obrera en bloc, miners i metal·lúrgics, i un electricista que li deien Lech Walesa amb la seua Mare de Déu a la solapa. Any i mig més tard, allò era tan gros que el general Jaruzelski va ocupar el poder, va declarar la llei marcial i va prohibir Solidaritat. Immediatament després començava la Gran Conspiració, la guerra de Polònia, o els fets més importants de la dècada dels vuitanta. Entre 1981 i 1989, vam estar pendents de la guerra Iran-Iraq, de l'Afganistan, de Nicaragua i del Salvador, o d'algunes altres distraccions del moment. No pensàvem que allò que havia de canviar el món en pocs anys estava passant dins de Polònia. I menys encara que els fils de tota l'operació els movien, en perfecte acord, la CIA i el Vaticà: el president Reagan i el papa Joan Pau II, en una íntima i santa aliança, que ha representat un dels èxits més complets de la història contemporània. Ara la premsa americana ho explica tot i amb tots els detalls. És una narració fascinant.

El mes de maig del 1982, Reagan firmava una "directiva per a la seguretat nacional", dirigida als serveis diplomàtics i secrets, amb l'ordre de desestabilitzar el govern polonès a través de sancions, pressions econòmiques, propaganda, i sobretot l'ajuda a Solidaritat. El 7 de juny d'aquell mateix any, Reagan i el papa es van entrevistar al Vaticà, van comentar l'experiència compartida d'haver escapat tots dos d'un intent d'assassinat, signe de protecció divina, i van descobrir que també tenien tots dos el mateix gran disseny, "la dissolució de l'imperi comunista", i el mateix instrument providencial per accelerar-la: Polònia. Si Solida-

ritat aguantava, Polònia cauria. I si Polònia cauria, caurien també els altres països "satèl·lits", i finalment tot l'imperi del mal. Reagan faria dues coses bàsiques, que eren l'aïllament econòmic i una cursa d'armaments que acabaria arruïnant l'URSS de Brejnev. El Vaticà mobilitaria fins a l'últim home a Polònia. I entre el Vaticà i la CIA mantindrien viva i activa Solidaritat. Tal dit i tal fet: en pocs mesos van començar a arribar al port de Gdansk tones i tones de material, impressores, transmissors, ràdios d'ona curta, fotocopiadores, els primers fax de Polònia, ordinadors, i tot el que calia. A més de diners, direcció i consell, informació, i la seguretat d'un extens suport públic internacional. El nunci del papa a Washington desdejunava molts matins amb el cap de la CIA, l'ambaixador volant Vernon Walters, fent com que anava al Caire o a Jerusalem, s'entrevistava d'amagat amb el papa i amb el cardenal Casaroli, Washington i el Vaticà s'intercanviaven contínuament informació, i la gran maniobra va rebre l'ajuda decidida dels sindicats occidentals i dels governs socialdemòcrates europeus, sobretot del suec. La Solidaritat clandestina no solament va sobreviure, sinó que es va reorganitzar en tot el país amb una capacitat, una eficàcia i una activitat com no s'havia vist mai en una situació equivalent. Després de tres anys de govern militar, de persecució i repressió, a Polònia es distribuïren quatre-centes publicacions

clandestines, s'imprimien milers d'exemplars de llibres contra el règim, circulaven tranquil·lament diners, correus, organitzadors i capellans en missió especial, Solidaritat interrompia contínuament la ràdio i la televisió oficials, i als locals parroquials milions de persones podien veure vídeos de propaganda. El règim va ser incapaç de resistir, i el papa i Reagan van guanyar la guerra.

En febrer de 1987, el govern polonès començà les converses amb l'església, Reagan va aixecar les sancions. Quatre mesos més tard, Joan Pau II visitava triomfalment Polònia. El 1989, Gorbaxov anava a Varsòvia, i reconeixia la necessitat dels canvis. El mateix any, Solidaritat era legalitzada, i la resta ja és cosa coneguda. És cert que ni Reagan, ni la CIA ni el Vaticà no són responsables dels moviments de fons ni de la crisi global d'un sistema que no es podia ja sostenir molt de temps. Però sense la gran conspiració, perfectament acordada, dissenyada i executada, el règim comunista hauria pogut mantenir-se alguns anys més a Polònia, i per tant a Hongria, a Txecoslovàquia i a la República Democràtica Alemanya. I el mur de Berlín potser encara existiria, i la Unió Soviètica segurament també. O haurien passat altres coses, però no sabem quines. Ara, la qüestió és si ens hauríem d'escandalitzar de la gran conspiració, si hauríem de "denunciar" el fantàstic i eficacíssim muntatge combinat entre la CIA i el Vaticà, o si en últim terme el món encara hauria d'estar agraït a Reagan i al papa per haver accelerat un procés que ja era inevitable. La història, de vegades, juga bromes molt pesades i et posa davant de dilemes morals –i ideològics– de difícil solució.

Joan F. Mira